

**Kovács
András**

„Mindenki a másikat figyelte”

Ez az írás csak látszólag szól a Taurusról. A megszólaló emberek, a cég neve, az említett termékek akár ki is cserélhetők. Most még felkapjuk a fejünket az elbocsátásokra, később talán majd megszokjuk. Hasonló cipőben járnak élelmiszer-, könyv- és bútorgyártók is. Bár melyik hanyattesése a töbit is gyengíti. A képlet nagyon egyszerű. A most munkanélkülivé vált emberek feltehetően kevesebb felvágottat, ruhanevet vásárolnak majd. Így kenyér nélkül maradhat néhány hentes és szabó, biztosan ők sem fognak ezután több autógumit vásárolni...

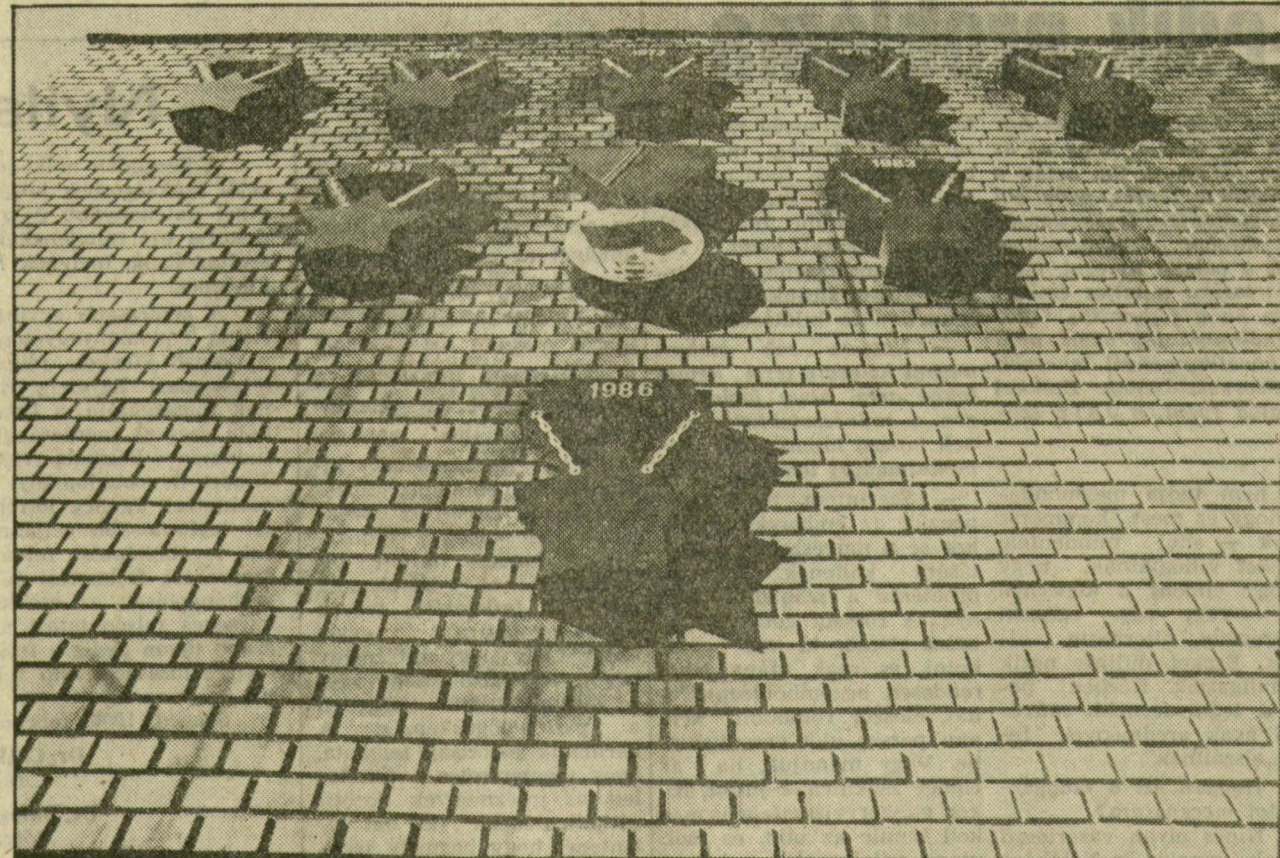
Valamikor január végén, február elején röpített fel a hír, a Taurusnál nagy elbocsátások várhatók. Hát persze, a Beck Tamás. Elég nagy ehhez a „demokratikus” exportjuk. A gazdasági vezetők lassan új időszámítást alkalmaznak, amikor még lehetett a szocialista országokba exportálni, és amikor már nehezebb. Szóval Beck előtti, és Beck utáni korszak.

Nem hiszem, hogy lenne olyan magyar cégvezető, aki kitörő örömmel fogadná az elbocsátások után érdeklődő újságírókat, különösen ha az fotóriporter kollégájával érkezik. Kissé feszült hangulatban ülünk le az erős dohányos gazdáról árulkodó — láthatóan több vezetőt kiszolgáló bútorzatú — igazgatói irodába. Kollégám kísérőt kap, és elmegy hangulatot fényképezni. Halmosi Károly, a Taurus gyár vezetője meztelán Simphóniát sziv.

Piszkos ez, de lehet szeretni is

A makói gyáregységgel együtt majd 1100 dolgozót foglalkoztató vállalat közel 3 milliárdos termelésének több mint egyharmadát exportálja szocialista országokba. Az erőteljes fogyókúra, az export irányváltásának terve tulajdonképpen már jóval a rubelstop-bejelentés előtt kész volt. Különböző nyugati cégek átvilágításai, értékelései elsősorban az ügyviteli, irányítási rendszer átszervezését javasolták.

Az év eleji létszámleépítések közel száz embert érintettek. Mindez évi 10 százalékos természetes munkaerőmozgás mellett nem lett volna olyan hangos, ha több idő van rá. Egy, szűk másfél hónap alatt lehetetlen fájdalommentesen karcsúsítani. A Taurus következő akart maradni, s ennek érdekében nem is a legolcsóbb megoldást választotta. Élve a jogszabály adta lehetőséggel, széles körű korendményes nyugdíjazást

Nagy László felvételei

hirdetett meg. Az 50. életévüket betöltő nők, az 55 feletti férfiak — amennyiben 25, illetve 30 éves munkaviszonnyal rendelkeztek — nyugdíjba menthettek.

Mindez nem olcsó mulatság, hiszen a korhatár eléréseig minden ember után egy évre előre, egy összegben kell átutalni a nyugdíjat a társadalombiztosításnak. A korendvezmény lehetőségével több mint hatvanan éltek, s akik a gépek mellett húzták ki a hosszú évtizedeket, talán örömmel is mentek. Azt nem tudom, hányan voltak közöttük olyanok, akik még maradtak volna, de nem akarták elvenni a helyet az utánuk jövők elől.

Néhányuk kérelme még ma is függő, most próbálják igazolni tanúkkal „papiros nélküli” munkaviszonyukat. Gémes Mátyásnéval nagycsarnokbeli sétánk alkalmával találkoztunk. Az alacsony termetű, kicsit fáradt, de korántsem megtört asszonnyal egy hatalmas gép mellett beszélgettünk.

— Végül is most megy, vagy marad?

— Elballagok...

— Ezek szerint össze gyűlték a szükséges igazolások.

— Nagygazdáknál dolgoztam, azokról ugyan nincs nekem semmiféle papirosom, de tanúim vannak.

— Azokat is elfogadják a nyugdíjintézet.

— Tudom. Először úgy volt, hogy együtt kell mennünk, később kiderült, elég ha aláírják a papirosokat. Minden rendben van.

— Örömmel megy? El fáradt?

— Hát a három műszak nem fog hiányozni, de maga a gyár, a kollégák biztosan. Piszkos ez a gumi, de lehet szeretni is.

Tényleg piszkos. A gumi egyik alapanyaga ugyanis a korom. A keverő-, adagolóüzemben egyszerre több mázsa friss gumi huppan az egymással szembe fordított hatalmas hengerek közé. Ezekről továbbítják azt a futószalagra. Látványos, nagy ügyességet kívánó munka. Nekem legalábbis nagyon tetszik. Hiába mondja a kísérőm, ne menjek olyan közel hozzá. Az irodába visszatérve megmosolygom az igazgatót, enyhén fekete ábrázata láttán. Ő nem mosolyog vissza, pedig mint később, a városban kiderül, ketten közül én lettem a kormosabb.

Gumicsik, mint alternatíva

Gép mellől Szegeden senkinek sem kellett mennie. A felmondások első sorban az adminisztratív területen dolgozókat érintették, de néhány diplomás is beleesett az elbocsátásba. Egy-két munkahelyet mindenkinek felajánlottak, de amikor egy érettségizett gépirónőnek, egy kezdő üzemtechnológusnak három műszakos fizikai munkát kínálnak, az inkább gesztus. Önként tehát senki sem ment, bár a 2–6 hónapos felmondási időre mindenkit mentesítettek a munkavégzés alól. Ha másnap — s voltak ilyen élelmiszer- és elhelyezkedett

a dolgozó, akár hónapokig dupla fizetést kaphat, hiszen a felmondási időre járó, egyösszegben, az utolsó napon felvehette.

Akinek menni kellett, március elejére már elment. Fülöp Ferenc rókusi kétszobás lakása átlagos, a kishaza még bútorozatlan, a televízió fekete-fehér. A lakást nem régen vásárolták, a feleség két és fél éves gyermekkel gyere. Ha lenne átutalási betétszámlájuk, nyolcezer forintot kellene rá havonta befizetni. A férj '89 szeptemberében került a Taurushoz, áthelyezéssel. Belsőegységű hőerőgépszeg, meg sem melegegett...

— Mikor tudta meg, hogy elbocsátják?

— Januárban már nem nagyon beszélgettek velem a munkámról. És az egészben talán ez az egyhónapos bizonytalanság volt a legszörnyűbb. Mindenki a másikat nézegette, meg vagy marad. A főnököm január 22-én délután negyed négykor közölte velem az elbocsátás tényét, öt perccel a műszak vége előtt. Mit mondjak? Köpni-nyelni nem tudtam.

— Akkor ön a legelső között volt.

— Ezt csak annak köszönhetem, hogy másnap hosszabb időre szabadságra mentem volna. Kénytelenek voltak idő előtt „kiértécsíteni”.

— Felajánlottak valamilyen munkát?

— Gumicsikokat vághattott volna a gumiüzemben — szól közbe indulatosan a feleség.

— A keverőüzemben javítja ki a férj —, három műszakos fizikai munkát kínáltak fel.

— Úgy tudom, sokan jártak így.

— Valóban, csak az a probléma, hogy augusztusban még kellet, ráadásul áthelyezéssel. Fél év alatt minden megváltozott. Azt mondták, 20 százalékos béremelést szeretnének adni erre az évre, s ehhez embereket is el kell bocsátani.

— Elhelyezkedett már?

— A szakmában nem találtam munkát, de itt álltam 2800 gressel, s nyolcezer OTP-vel. Ehhez jött még egy értesítés, a törlesztőrészlet 18,5 százalékos kamata 23,5 százalékra emelkedik áprilistól. Sok időm nem volt keresgetni. Ma egy frissen alakult kft.-ben dolgozom, gyakorlatilag segédmunkásként. Húsz bruttó ígérték.

— Sorstársai hogyan boldogulnak?

— Egyik kollégám, közelebb a tűzhöz, előbb tudott biztosat, és egy január végi hirdetésre jelentkezve, egyetlen nap szünet nélkül váltott. Ezt akkor tudtam meg, amikor végigbongésztem az újságokat, és magam is jelentkeztem a cégnél. Ő ért oda előbb.

Szabadságból kevesebb is elég

A Taurus négy fő termékcsaládjára a heveder, a lemez, a hidraulika és a mélyfúrótömlő. Az első kettővel — ez adja a termelés 50 százalékát — nincs különösebb baj, a gondok a hidraulikatömlővel kezdődnek. Ennek fele „demokratikus”, egynegyede szovjet export. A szovjettal sincs probléma, szurkolunk...

gyártják is, szállítják is, a többiek ellentétele a bizonytalan. Ezzel egy időben jelentősen csökkent a hazai fizetőképesség kereslet is.

A mélyfúrótömlőnél meghatározó a szovjet részarány. A rubelstop bejelentése miatt csúsztak a szerződésalkötések, pedig itt az ellentétel biztos, a szegedi Taurus ugyanis nettó importőr.

— Jelenleg van elég munkájuk? — kérdezem Halmosi Károly gyárvezetőt.

— A hidraulikatömlő gyártó részlegnél nincs. Ott szabadságolásokkal, létszám-átcsoportosításokkal próbáljuk oldani a feszültségeket. Húsvét körül, az iskolai szünet idejére a gyár nagy részét érintő leállást tervezünk.

— Hát ez nem túl biztosító.

— A második negyedéves rendelés-bizonytalanságot próbáljuk meg így levezetni. Nyáron kevesebbet leszünk szabadságon.

— Legalábbis szeretnének. S ha mégsem jönnek be a megrendelések?

— Az új helyzet lesz, amire új megoldásokat kell találnunk.

Néhány éve — s ez tulajdonképpen szorosan már nem tartozik a történethez — egy előadássorozaton sikeres hazai nagyvállalatok igazgatói, vezető menedzserei beszéltek célgükről, vállalkozásaikról, alkalmazkodásukról. A Taurus — most az országos nagyvállalatról van szó — bemutatkozása kissé magabiztosra sikeredett. Akkoriban nagyon szaladt a szeker, semmi jele sem volt még a nehézségeknek. Az előadások szünetében, egészen véletlenül, beleszóval két indulatos, valamelyest talán elfogult úr beszélgetésébe. „Ezek a gumisok abból élnek, hogy az ilyen piszkos, nehéz fizikai munkát rajtuk kívül senki más nem hajlandó megcsinálni Európában, s főleg nem ilyen bérért. Ettől versenyképesek”.

Akkor, abban a hangulatban ez számomra érthetetlen volt. Tulajdonképpen csak az egyik interjúalany juttatta eszembe: „a különleges, egyedi megrendelésekkel kaszált mindig a Taurus, azzal hozta be a töbit”. Hogy valóban így van-e, azt kívülállóként nem tudom megítélni, de ha igaz, akkor ez a több évvel ezelőtti megállapítás is alátámaszthatja. A nem automatizálható, nehéz fizikai munkát igénylő termékek nekünk jutnak. Ez természetesen az „egyedi” pesszimista magyarázata. Az optimista válasz az, hogy a szakértelem — lásd mélyfúrótömlők — miatt kapjuk meg a különleges megrendeléseket. Az pedig már magától értetődő, hogy az utóbbi változatért szurkolunk...

